

Yrd. Doç. Dr. ECE BAŞ SÜZEL

İstanbul Bilgi Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

**GERÇEK OLMAYAN
VEKÂLETSİZ İŞ GÖRME VE
MENFAAT DEVRİ
YAPTIRIMI**

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	VII
ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KISALTMA CETVELİ	XXV
Giriş.....	1
§1. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmeye Genel Bakış	7
I. Tanım	7
II. Roma Hukukunda Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme	9
III. Türk Hukukunda Düzenlendiği Yer ve Terim Sorunu	14
A. Kanundaki Yeri.....	14
1. Mevcut Düzenlemeler.....	14
2. Güncel Eğilim.....	17
B. Terim Sorunu.....	19
§2. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmenin Unsurları.....	21
I. İş Görme.....	21
A. Tanımını	21
B. İş Görmenin Kapsamı Üzerine Görüşler	23
1. Hukuki İşlem Görüşü	23
2. Vekâlet Sözleşmesi Görüşü.....	25
3. Hukuka Aykırı Fiilleri Kapsam Dışında Bırakan Görüş	25
C. Yardımcı İş Gören.....	27
II. Yetkinin Olmaması	29

III. İşin İş Sahibi Menfaatine Görülmemesi.....	31
A. Kendine Mal Etme Teorisi.....	31
B. İşin İş Gören veya Üçüncü Kişi Menfaatine Görülmesi.....	32
1. İş Gören veya Üçüncü Kişinin Menfaati.....	32
2. Özel Bir Durum: Birden Fazla İş Sahibinin Bulunması Halinde Menfaatin Tespiti.....	33
C. İş Sahibinin Yasaklamasına Rağmen İşin Görülmesi	35
1. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme Sayılır mı?	35
IV. İş Görenin Kusuru.....	41
A. Bir Şart Olarak “Kusur”	41
1. Düzenlemenin Lafzı ve Gerekçesi	41
B. Kusurun Ağırlık Derecesi: “Kötüniyet”	45
C. İşin Hataen Görülmesi	46
1. Yetkide Yanılma.....	47
2. İşin Kime Ait Olduğu Konusunda Yanılma	48
3. İş Sahibinin Menfaatinde Yanılma	49
D. İyiniyetli İş Görenin Durumu	49
E. Yardımcı İş Görenin Durumu.....	52
F. Kötüniyetin İspatı.....	53
V. Hukuka Aykırılık	54
A. Hukuka Aykırılık Teorisi	54
B. Mutlak Hak İhlalleri Dışında Müdahalenin Hukuka Aykırılık Teşkil Edip Etmeyeceği Sorunu.....	56
1. Üçüncü Kişinin Müdahalesi	56
2. Sözleşmenin İhlali	60
3. Değerlendirme ve Sonuç	61
VI. Nedensellik Bağı	63
§3. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmenin Sonuçları	67
I. İş Görenin Borç ve Sorumlulukları	67
A. Borç ve Sorumlulukların Temeli	67
B. Tartışmalı Olan Borç ve Sorumluluklar	68

---

1. İş Sahibinin Varsayılan İradesine Uygun İş Görme Borcu	68
2. İş Görenin Başladığı İş Bitirme Borcu.....	69
3. İş Sahibini Bilgilendirme Yükümlülüğü	70
C. İş Sahibinin Zararlarının Tazmin Edilmesi	72
1. Hukuki Dayanak: Özen Yükümlülüğünün Kabulü.....	72
2. Özen Yükümlülüğünün Kapsamı	73
3. Sorumluluğun Kapsamı	75
a. Genel Olarak	75
b. Özel Durumlar	76
aa. Ağırlaştırılmış Sorumluluk – Yasaklamaya Rağmen İşin Görülmesi	76
bb. Zararı Hafifletmek veya Zarar Tehlikesini Gidermek Amacı	78
D. Menfaat Devri.....	78
1. Genel Olarak	78
2. Menfaat Devrinin Kapsamı.....	80
a. Nedensellik Bağının Talep Edilebilecek Menfaatlerin Kapsamına Etkisi.....	80
b. Menfaatin Belirlenmesinde “Masraftan Kurtulma”nın Etkisi	82
c. Ürünler ve Faiz	85
d. Devredilmesi Gereken Menfaat: Net Menfaat.....	87
e. Hukuka Aykırı Fiilden Bağımsız Olarak Elde Edilen Menfaat	88
3. Devredilecek Menfaatin İspatı	89
4. İsviçre Borçlar Kanunu 2020 Tasarısı’nın Yaklaşımı	91
E. İş Görenin Ehliyetinin Borç ve Sorumlulukları Üzerindeki Etkisi	94
1. Tam Ehliyetsizler	94
2. Sınırlı Ehliyetsizler	95
a. Menfaat Devri Açısından	95
aa. Sözleşme Ehliyetinden Yoksun Olma?.....	95

	bb. Hükümün Yorumu	96
	b. Tazminat Sorumluluğu Açısından.....	97
II.	İş Görenin Hakları	98
	A. İş Görenin Haklarını Kullanmasına İlişkin Ön Şartlar	98
	1. İş Sahibinin Malvarlığında Artış.....	98
	2. Bağış Amacı Gütmeme	100
	B. İş Görenin Haklarını Kullanılmasında Sınır: Malvarlığında Artış	101
	C. İş Görenin Taleplerinin Hukuki Temeli.....	103
	1. Sorunun Ortaya Konması.....	103
	2. Görüşler ve Değerlendirme	103
	D. İş Görenin Sahip Olduğu Haklar	105
	1. Masraf Talebi.....	105
	a. Tanım ve Hukuki Nitelik.....	105
	b. Kapsam ve Uygulanacak Hüküm.....	108
	2. Ücret Talebi	115
	3. Borçlardan Kurtarmayı Talep Hakkı	117
	4. Zararların Tazminini Talep Hakkı.....	118
	5. Söküp Alma Hakkı	119
	a. Genel Olarak.....	119
	b. Söküp Alma Hakkının İş Gören Tarafından Kullanılması.....	123
	6. Alıkoyma Hakkı.....	126
	7. Hapis Hakkı	128
III.	Zamanaşımı	130
	A. İş Sahibinin Talepleri Açısından	131
	B. İş Görenin Talepleri Açısından.....	134
	C. Güncel Eğilim.....	136
IV.	Görülen İşin Uygun Bulunması	138
	A. Uygun Bulma	138
	B. Görüşler.....	139

C. Değerlendirme.....	140
§4. Kendine Özgü Bir Yaptırım Olarak Menfaat Devri.....	143
I. Tanım ve Talep Temeli	143
II. Menfaat Devri Yaptırımının Hukuki Niteliği.....	145
A. Hukuki Niteliğin Tespitinde İzlenecek Yol	145
B. Tazminat Yaptırımını Olup Olmadığı.....	145
1. Genel Olarak	145
2. Tazminat Hukukunun Amaçları.....	147
a. Zararı Telafi Etmek Amacı (Denkleştirme)	147
aa. Genel Olarak	147
bb. Tam Tazminat İlkesi, Zenginleştirme Yasağı İlkesi ve Hakkın Devam Ettirilmesi (İkamesi).....	149
b. Önleme Amacı (Caydırıcılık)	150
3. Ara Sonuç: Menfaat Devri Yaptırımını Bir Tazminat Değildir	152
C. Tazminat Hesaplanma Yöntemi Olup Olmadığı.....	153
1. Tazminat Hesaplama Yöntemi Olarak Menfaat Devri.....	153
2. Hollanda Hukuku	154
3. Türk Hukuku	157
4. Ara Sonuç: Menfaat Devri Yaptırımını Bir Tazminat Hesaplama Biçimi Değildir	159
D. Özel Hukukta Cezalandırma Düşüncesi: Cezalandırıcı Tazminat ve Özel Hukuk Cezası.....	160
1. Genel Olarak	160
2. Anglosakson Sisteminde Cezalandırıcı Tazminat (<i>Punitive Damages</i>).....	161
a. İngiliz Hukukunda	161
b. Amerikan Hukukunda.....	163
c. Ara Sonuç: Menfaat Devri Yaptırımını Bir Cezalandırıcı Tazminat Değildir	168
3. Kara Avrupası Sisteminde “Özel Hukuk Cezası”	170
a. “Özel Hukuk Cezası”.....	170

b.	Özel Hukuk Cezasının Amaçları	170
aa.	Cezalandırma Amacı.....	170
bb.	Caydırma (Önleme) Amacı.....	171
c.	Kara Avrupası Ülkelerine Bakış	172
d.	Değerlendirme.....	178
E.	Sonuç: Menfaat Devri Yaptırımını Bir Özel Hukuk Cezasıdır..	179
III.	Sözleşme İhlalinde Menfaat Devri Yaptırımını Mümkün müdür? .	182
A.	Sözleşme İhlalinde Yaptırımlar	182
B.	Anglosakson Hukukunda	185
1.	Özel Bir Karar: Attorney General v. Blake.....	185
a.	Blake Öncesi Dönem.....	185
b.	Kararın Konusu ve Değerlendirilmesi.....	188
c.	Kararda Kabul Edilen İlkeler	192
aa.	Zarar Verme Kastı ile Sözleşmenin İhlal Edilmesi.....	192
bb.	Sözleşmenin İfasını Talepte Meşru Menfaat	193
cc.	Sadakat ve Güven İlişkisi (Fiduciary Relationship).....	196
dd.	Menfaatin Sözleşmeyi İhlal Sayesinde Elde Edilmiş Olması.....	198
2.	Değerlendirme.....	199
a.	Hukuk ve Ekonomi Öğretisine Dayanılarak Yapılan Değerlendirmeler	199
aa.	Sözleşme Hukukunda Etkin İhlal mi Yoksa Menfaat Devri mi Üstün Tutulmalıdır?	200
aaa.	Etkin İhlal Kavramı.....	200
bbb.	Etkin İhlal Kavramı ile Menfaat Devri Yaptırımının Çakışması.....	202
bb.	Baraj Kapakları (<i>Floodgate</i>) Argümanı	203
cc.	Sözleşme Yapma Maliyetini Artırması	204
dd.	Nedensellik Sorunu	205
ee.	Menfaat Elde Edilip Edilmediği Konusunda Bilgi Asimetrisi Sorunu	206
b.	Kişi Özgürlüğünün Korunması.....	206

c. Mülkiyet Hakkının Üstünlüğü.....	207
d. Kamu Menfaati ve Hukukun Üstünlüğü.....	209
e. Menfaat Devri Yaptırımının Yalnızca Belli Alanlarda Kabul Edilmesi Görüşü.....	211
f. Varılan Sonuçlar	212
aa. İngiliz Hukukunda	212
bb. Diğer Bazı Anglosakson Ülkeleri	217
aaa. Kanada	217
bbb. Amerika	219
ccc. İrlanda	221
ddd. Avustralya	222
eee. Yeni Zelanda	224
C. Türk Hukukunda	225
D. Genel Değerlendirme.....	227
§5. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmenin Benzer Kurumlarla İlişkisi	229
I. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmenin Benzer Kurumlardan Ayrılması	229
A. Gerçek Vekâletsiz İş Görmeden Ayırt Edilmesi	230
B. Yetkisiz Temsilden Ayırt Edilmesi.....	231
C. Sözleşmeden Ayırt Edilmesi.....	233
D. Haksız Fiilden Ayırt Edilmesi.....	235
E. Sebepsiz Zenginleşmeden Ayırt Edilmesi	237
II. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmeyi Diğer Talep Temellerine Dayalı Açıklayan Görüşlerin Değerlendirilmesi	241
A. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmenin Varlığını Reddeden Görüş	241
B. Gerçek ve Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme Arasında Ayrım Yapmayan Görüş	242
C. Haksız Fiile Dayanan Görüş	243
D. Kanun Tarafından Kurulmuş Bir Sözleşme İlişkisine Dayanan Görüş.....	243
E. Sözleşmeye Dayanan Görüş	244

F. Sonuç: Kanundan Doğan Bağımsız Bir Borç İlişkisi – Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme	244
III. Talep Temellerinin Bir Arada Bulunması Sorunu	245
A. Sözleşme ile Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme	248
B. Haksız Fiil ile Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme	250
C. Sebepsiz Zenginleşme ile Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme	253
1. Sebepsiz Zenginleşmenin Tâli Niteliği Tartışması	254
2. Yarışma	255
D. Eşya Hukuku Kaynaklı Talepler ile Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme	257
1. Kötüniyetli Haksız Zilyetlik	257
a. Kullanma Çıkarlarından Doğan Sorumluluk (Ecrimisil) ile Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme İlişkisi	258
aa. Ecrimisil Talebinin Hukuki Temeli Hakkında Görüşler ve Bu Görüşlerin Değerlendirilmesi	258
bb. Yargıtay Uygulaması – Yarışma?	261
b. Elde Edilen Ürünlerden Doğan Sorumluluk (TMK m.995) ile Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme İlişkisi	264
c. Kötüniyetli Haksız Zilyetlik ile Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmenin Birbirini Tamamladığı Görüşü	267
2. Diğer Talepler	268
§6. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmenin Uygulama Alanları	271
I. Genel Olarak	271
II. Kişilik Hakkı İhlalinde	273
A. Kişilik Hakkı	273
B. Düzenlemeler: TMK m.25 ve TBK m.530	276
1. Özel Düzenlemenin Varlığından Önce Durum	276
2. Özel Düzenleme: TMK m.25	277

C. Menfaat Devri Yaptırımını.....	280
1. Maddi ve Manevi Tazminat Talepleri ile İlişkisi.....	280
a. Genel Olarak.....	280
b. Haksız Fiilin, Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmeyi Dışlayacağına İlişkin Görüşün Değerlendirilmesi.....	283
2. Hesaplanması.....	284
a. Menfaat Devri-Manevi Tazminat İlişkisi.....	284
b. Kriterlerin Belirlenmesi.....	287
3. İspatı.....	290
III. Fikri ve Sınai Hak İhlalinde	292
A. Eser Üzerindeki Hakkın İhlali	292
1. Genel Olarak.....	292
2. Düzenlemenin Hukuki Niteliği.....	293
3. Menfaat Devri.....	296
a. Hesaplanması.....	296
aa. Ön Şart: Menfaat Elde Edilmiş Olması.....	296
bb. Devredilmesi Gereken Menfaat: Net Menfaat.....	296
cc. Elde Edilen Menfaatin İspatı.....	297
b. Zamanaşımı.....	298
B. Marka, Patent, Faydalı Model ve Tasarım Üzerindeki Hakların İhlali.....	299
1. Marka, Patent, Faydalı Model ve Tasarım.....	299
2. Düzenlemelerin Hukuki Niteliği.....	302
3. Menfaat Devri.....	305
a. Hesaplanması.....	305
aa. Ön Şart: Menfaat Elde Edilmiş Olması.....	305
bb. Kriterlerin Belirlenmesi.....	306
cc. Devredilmesi Gereken Menfaat: Net Menfaat.....	308
b. Nedensellik Bağı	309
c. Zamanaşımı.....	311
d. Elde Edilen Menfaatin İspatı.....	311

IV. Haksız Rekabette	312
A. Genel Olarak	312
B. Düzenlemenin Hukuki Niteliği	313
1. Hükümün İncelenmesi.....	313
2. Hukuki Nitelik.....	316
a. Özel Düzenleme İhtiyacı.....	316
b. Başkasına Ait İşin Görülmesi.....	319
c. Zarar ve Kusurun Varlığı.....	320
C. Menfaat Devri.....	322
1. Talep Edebilecek Kişiler.....	322
2. Hesaplanması.....	323
3. Zamanaşımı.....	325
V. Rekabet Yasağının İhlalinde	326
A. Rekabet Yasağı.....	326
B. Sözleşmeden Doğan Rekabet Yasağının İhlali	327
1. İş Sözleşmesi Açısından.....	327
a. İş Sözleşmesinden Sonra Yapılan Rekabet Yasağı Sözleşmesi.....	327
b. Menfaat Devri Yaptırımının Değerlendirilmesi.....	328
2. Diğer Sözleşmeler Açısından.....	330
C. Kanunda Düzenlenen Rekabet Yasağının İhlali.....	332
1. İş Sözleşmesinde Sadakat Borcundan Doğan Rekabet Yasağı (TBK m.396/III).....	333
2. Kollektif, Komandit ve Anonim Şirket	334
3. Ticari Temsilciler, Ticari Vekiller veya Diğer Tacir Yardımcıları.....	338
4. Adi Ortaklık ve Limited Şirket	339
VI. Kötüniyetli Haksız Zilyedin İade Borcunda	341
A. Elde Edilen Ürünler.....	341
B. Elde Edilmesi İhmal Edilen Ürünler.....	343
VII. Kira Hukukunda	345

A. Genel Olarak	345
B. Bir Başkasına Ait Malın Kiralanması.....	345
1. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmenin Uygulanması..	345
2. Menfaat Devri.....	346
a. Ecrimisil ile İlişkisi.....	346
b. İspat Sorunu	348
C. Birden Fazla Malikin Bulunması	348
1. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmenin Uygulanması..	348
a. Olağan İş – Olağanüstü İş Ayrımının Önemi: Yetkisizlik Şartı.....	349
b. İş Görenin de Bir Malik Olmasının Duruma Etkisi...	350
c. Uygulanacak Hüküm: TBK m. 530 mu Yoksa TMK m.995 mi?	353
2. Menfaat Devri.....	354
3. Uygun Bulma Hakkı ve Kullanılmasının Sonuçları.....	354
D. Ayıbın Kiracı Tarafından Giderilmesi	355
1. Kira Hukukunda Ayıp.....	355
2. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmenin Uygulanması..	356
E. Kiracının Değer Artış Talebi.....	358
F. Caiz Olmayan Alt Kira	358
1. Alt Kira Sözleşmesi.....	358
2. Bir Başkasına Ait İş Görme: Alman Federal Mahkeme Kararı.....	359
3. Hukuka Aykırı Bir Fiil ile İş Görme	361
a. Görüşler.....	361
b. İsviçre Federal Mahkeme Uygulaması	362
4. Türk Hukuku Açısından	365
a. Alt Kira Sözleşmesi ve Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme.....	365
b. Hukuka Aykırılığın Tespiti.....	366
c. Menfaat Devri Talebinin Dayandığı Kural.....	367

d. Devredilecek Menfaatin Belirlenmesi	368
G. Caiz Olmayan Kullanım Hakkının Devri	368
VIII. Adi Ortaklıkta	369
Sonuç	371
Kaynakça	375